Καλε μου φιλε, μέσα στὶς σκονισμένες ἀχρονομέτρητες ὧρες τῆς μικρῆς πόλης τώρα ποὺ οἱ δρόμοι ἁπλώνονται μαῦροι κι ἀχνιστοὶ στὰ ἀπόνερα τῶν ὑδροφόρων καὶ τώρα ποὺ οἱ μεθυσμένοι καὶ οἱ ἄστεγοι ἔχουν ξεβραστεῖ στὸ σταβέντο τοίχων καὶ στενῶν ἢ σὲ ἐγκαταλειμμένα οἰκόπεδα καὶ οἱ γάτες τριγυρνᾶνε λυγερὲς καὶ νωχελικὲς στὶς σκοτεινὲς περιμέτρους, τώρα σὲ αὐτὰ τὰ καπνισμένα λιθόστρωτα ἢ βοτσαλωτὰ δρομάκια ὅπου οἱ σκιὲς τῶν ἠλεκτροφόρων καλωδίων κάνουν τὶς πόρτες τῶν ὑπογείων νὰ μοιάζουν μὲ γοτθικὲς ἄρπες δὲν θὰ περπατᾶ ψυχὴ ἐκτὸς ἀπὸ σένα.

Παλιοὶ πέτρινοι τοῖχοι γερτοὶ ἀπ' τοὺς καιρούς, καὶ στὶς ραβδώσεις τους σφηνωμένα ἀπολιθωμένα ὀστά, ἀσβεστολιθικοὶ σκαραβαῖοι συμπιεσμένοι στὸν πυθμένα αὐτῆς τῆς πάλαι ποτὲ ἐσωτερικῆς θάλασσας. Λεπτὰ σκοῦρα δέντρα πίσω ἀπὸ κείνη τὴ σιδερένια περίφραξη ὅπου οἱ νεκροὶ διατηροῦν τὴ δική τους μικρὴ μητρόπολη. Περίεργη μαρμάρινη ἀρχιτεκτονική, στῆλες καὶ ὀβελίσκοι καὶ σταυροὶ καὶ νεροφαγωμένες ταφόπλακες ὅπου τὰ ὀνόματα ἀργοσβήνουν μὲ τὰ χρόνια. Χῶμα γεμάτο δείγματα τῆς τέχνης τοῦ φερετροποιοῦ, σκονισμένα κόκαλα καὶ σάπιο μετάξι, σάβανα λεκιασμένα ἀπ' τὰ κουφάρια. Ἐκεῖ ἔξω κάτω ἀπὸ τὰ γαλάζια φῶτα τοῦ δρόμου οἱ ράγες τοῦ τραμ χάνονται στὸ σκοτάδι, καμπυλωτὲς σὰν πόδια κόκορα μέσα στὸ χαλκοχρυσαφένιο σούρουπο. Τὸ ἀτσάλι ἀναδίνει τὴ ζέστη τῆς μέρας, τὴ νιώθεις μέσα ἀπὸ τὶς σόλες τῶν παπουτσιῶν σου. Προσπερνᾶς αὐ-

λακωτοὺς τοίχους ἀποθηκῶν σὲ μικροὺς χωματόδρομους ὅπου διαλυμένα αὐτοκίνητα μελαγχολοῦν πάνω σὲ βάθρα ἀπὸ τσιμεντόλιθους. Μπαίνεις σὲ λαβυρίνθους ἀπὸ ρούδι, μαυροστάφυλο καὶ μαραμένο ἁγιόκλημα ποὺ βλέπουν πρὸς τὸ χαρακωμένο ἀργιλῶδες ἀνάχωμα τῆς γραμμῆς τοῦ τρένου. Γκρίζες κληματσίδες κουλουριασμένες ἀριστερόστροφα ἐδῶ στὸ βόρειο ἡμισφαίριο, τυλιγμένες ἀπὸ τὴν ἴδια αἰτία ποὺ δίνει σχῆμα καὶ στὸ βούκινο τοῦ κοχυλιοῦ. Ἀγριόχορτα ποὺ ξεπετάγονται ἀνάμεσα σὲ τσιμεντόλιθους καὶ τοῦβλα. Ἕνας ἐκσκαφέας παρκαρισμένος σὲ μοναχικὴ ἐγκατάλειψη μὲ φόντο τὸν νυχτερινὸ οὐρανό. Περνᾶς ἀπέναντι ἐδῶ. Κοντὰ σὲ βελόνες καὶ ἀμφιδέτες ὅπου οἱ μηχανὲς τῶν τρένων βήχουν σὰν λιοντάρια μέσα στὸ σκοτεινὸ ἁμαξοστάσιο. Πρὸς μιὰ σκοτεινότερη πόλη, δίπλα σὲ λάμπες ποὺ ἔχουν χάσει τὸ φῶς τους ἀπ' τὶς πέτρες, δίπλα σὲ στραβὲς καλύβες ποὺ καπνίζουν καὶ πορσελάνινα σκυλιὰ καὶ βαμμένα λάστιχα ὅπου φυτρώνουν βρόμικα λουλούδια. Σὲ πλακόστρωτα σκασμένα κι ἀνοιγμένα, στὸν ἀργὸ κατακλυσμὸ τῆς ἐγκατάλειψης, στὰ καλώδια ποὺ κάνουν κοιλιὰ ἀπὸ στύλο σὲ στύλο διασχίζοντας τοὺς ἀστερισμοὺς στολισμένα μὲ καλούμπα, μὲ χαϊμαλιὰ φτιαγμένα ἀπὸ δεμένα μπουκάλια ἢ παιχνίδια μικρότερων παιδιῶν. Καταυλισμὸς καταραμένων. Περιοχὲς ἴσως ὅπου λεπροὶ περιφέρονται στάζοντας δίχως κουδούνια. Πάνω ἀπὸ τὴ ζέστη καὶ τὸν ἀπίθανο ὁρίζοντα τῆς πόλης ἔχει σηκωθεῖ ἕνα μπρούντζινο φεγγάρι καὶ τὰ σύννεφα μπροστά του τρέχουν σὰν νερωμένο μελάνι. Τὰ κτίρια τυπωμένα πάνω στὴ νύχτα μοιάζουν μὲ προπύργιο ἑνὸς μακρινότερου κόσμου, ἀπαρνημένου, γεμάτου παλιούς, ξεχασμένους στόχους. Χωρικοὶ ἔρχονται ἀπὸ χιλιόμετρα μακριὰ μὲ τὸ χῶμα κολλημένο στὰ παπούτσια τους καὶ κάθονται ὅλη μέρα σὰν μουγγοὶ στὴν ἀγορά. Αὐτὴ ἡ πόλη εἶναι χτισμένη δίχως πρότυ-

πο, μὲ μιὰ μπασταρδεμένη ἀρχιτεκτονικὴ ποὺ ἀνάγεται σὲ μιὰ ἐποχὴ ὅπου τὰ ἀνθρώπινα ἔργα φανέρωναν ἀποκλίνουσα διαταραχὴ καὶ παραφροσύνη. Ἕνα καρναβάλι σχημάτων ὀρθώνονται στὴν πεδιάδα τοῦ ποταμοῦ ποὺ ἔχει ἀπομυζήσει τὸν χυμὸ τῆς γῆς γιὰ χιλιόμετρα ὁλόγυρα.

Τοῖχοι ἐργοστασίων ἀπὸ παλιὸ σκοῦρο τοῦβλο, οἱ χορταριασμένες ράγες μιᾶς βοηθητικῆς γραμμῆς, ἕνα ἀποχετευτικὸ κανάλι μὲ βρομερὸ μπλὲ νερὸ ὅπου σκοῦρα νήματα ἀκατονόμαστων ἀκαθαρσιῶν λικνίζονται στὸ ρεῦμα. Τσίγκινα τζάμια ἀνάμεσα στὰ γυάλινα μέσα στὰ σκουριασμένα πλαίσια τῶν παραθύρων. Ὑπάρχει μιὰ φεγγαρόσχημη τρύπα στὸ σφαιρικὸ κάλυμμα τῆς λάμπας τοῦ φανοστάτη ἐκεῖ ποὺ τὸν ἔχει χτυπήσει μιὰ πέτρα, καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἄνοιγμα χύνεται ἀνάμεσα στὴ μόνιμη ἀγωνιώδη ἑλικοειδὴ κίνηση τῶν ἐντόμων μιὰ ἀχνὴ καὶ σταθερὴ βροχὴ ἀπὸ τὰ ἴδια πλάσματα, ἀλλὰ καμένα κι ἄψυχα.

Ἐδῶ στὶς ἐκβολὲς τὰ χωράφια φτάνουν ὣς τὸ ποτάμι, ἡ λάσπη ἁπλώνεται στὸ δέλτα ἀπογυμνώνοντας τὰ πλούσια προσχωσιγενῆ κρυμμένα κόκαλά του καὶ τὰ φρικτὰ σκουπίδια, ἕναν ὅλεθρο ἀπὸ σπασμένα κασόνια, προφυλακτικὰ καὶ φλοῦδες φρούτων. Παλιὰ μεταλλικὰ κουτιά, βάζα καὶ κατεστραμμένα οἰκιακὰ ἀντικείμενα ποὺ ξεπροβάλλουν μέσα ἀπὸ τὸν περιττωματικὸ βοῦρκο τοῦ βάλτου σὰν ὀρόσημα στὶς παντέρημες κοιλάδες τῆς πρώιμης ἄνοιας. Ἕνας κόσμος πέρα ἀπὸ κάθε φαντασία, μοχθηρός, ἄπτὸς κι ἀσύνδετος, καμένες λάμπες σὰν ξυρισμένοι πολύποδες ἡμιδιάφανοι στὸ χρῶμα τοῦ κρανίου νὰ νεύουν τυφλά, φασματικὰ πετρελαιώδη μάτια, ἐδῶ κι ἐκεῖ οἱ ξεβρασμένες καὶ βρομερὲς μορφὲς ἀνθρώπων σὲ ἐμβρυακὴ στάση τουμπανιασμένων σὰν νεαρὰ πουλιὰ μὲ μάτια ὀρθάνοιχτα, μορφὲς μπλαβιασμένες ἢ ἄχρωμες. Πιὸ πέρα μέσα στὸ σκοτάδι τὸ ποτάμι κυλᾶ τε-

μπέλικα πρὸς νοτιότερες θάλασσες, ἔχοντας περάσει ἀπὸ τὸ ἰσοπεδωμένο ἀπὸ τὴ βροχὴ καλαμπόκι καὶ τὶς μικροκαλλιέργειες καὶ τὰ εὔφορα περιβόλια τῶν ἀγροτῶν τῆς ἐπαρχίας, ρέοντας σὰν ὀστεάλευρο, κουβαλώντας τὸ παρελθόν, ὄνειρα σκόρπια στὸ νερό, τίποτα δὲν χάνεται. Τὰ βαρκόσπιτα τεντώνουν τὰ παλαμάρια τους. Ἡ λάσπη τῆς χαμηλῆς παλίρροιας κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς εἶναι ραβδωτὴ καὶ γυαλιστερὴ σὰν τὰ σπηλαιώδη πλευρὰ κάποιου τεράστιου βυθισμένου ζώου, καὶ πιὸ πέρα ἡ ὕπαιθρος ξετυλίγεται πρὸς τὸν Νότο καὶ τὰ βουνά. Ἐκεῖ ποὺ κυνηγοὶ καὶ ξυλοκόποι κάποτε κοιμοῦνταν μὲ τὶς ἀρβύλες δίπλα στὸ φῶς ποὺ ἀργόσβηνε ἀπὸ χίλιες φωτιὲς καὶ συνέχιζαν, παλιοὶ Τεύτονες πρόγονοι μὲ μάτια φλογερὰ ἀπὸ τὸ ὁραματικὸ φῶς μιᾶς φοβερῆς ἁρπακτικότητας, ἀπανωτὰ κύματα βίας καὶ παραφροσύνης, μὲ τὰ μυαλά τους ὑποδαυλισμένα ἀπὸ ἀντίστοιχες καταστάσεις χαμένες στὸ παρελθόν, λεπτοὶ ἄριοι μὲ τὸ ἀποσυρμένο σημιτικὸ φυλλάδιό τους νὰ ἀναβιώνουν τὰ δράματα καὶ τὶς παραβολὲς ποὺ περιεῖχε, ἀνεγκέφαλοι καὶ χλομοὶ ἀπὸ μιὰ λαχτάρα ποὺ μόνο ἡ πλήρης ἀποκατάσταση τοῦ σκότους θὰ μποροῦσε νὰ κατευνάσει.

Ἔχουμε φτάσει σὲ ἕναν κόσμο μέσα στὸν κόσμο. Σὲ αὐτὰ τὰ ἄγνωστα βάθη, σὲ αὐτὲς τὶς καταχθόνιες καταβόθρες καὶ στοὺς διάμεσους ἐρημότοπους ποὺ βλέπουν οἱ ἐνάρετοι ἀπὸ βαγόνια κι αὐτοκίνητα, κάποιοι ἄλλοι ζοῦν κι ὀνειρεύονται. Δύσμορφοι ἢ μαῦροι ἢ τρελοί, φυγάδες κάθε εἴδους, ξένοι σὲ κάθε γῆ.

Ἡ νύχτα εἶναι γαλήνια. Σὰν στρατόπεδο πρὶν τὴ μάχη. Ἡ πόλη πρόκειται νὰ δεχτεῖ ἐπίθεση ἀπὸ κάτι ἄγνωστο, ποὺ θὰ ἔρθει ἄραγε ἀπὸ τὸ δάσος ἢ ἀπὸ τὴ θάλασσα; Οἱ χτίστες ἔχουν ἀνορθώσει τείχη στὴν περίμετρο καὶ οἱ πύλες ἔκλεισαν, ὅμως, ἀλίμονο, ὁ ἐχθρὸς εἶναι ἤδη μέσα, καὶ μπορεῖς ἄραγε

νὰ μαντέψεις τὴ μορφή του; Ποῦ τὸν κρύβουν καὶ μὲ τί μοιάζει τὸ πρόσωπό του; Εἶναι ὑφαντής, ματωμένη σαΐτα ποὺ ρίχτηκε μέσα ἀπὸ κάποια χρονοδίνη, λανάρι ψυχῶν ἀπ' τὸ πέλος τοῦ κόσμου; Ἢ κυνηγὸς μὲ σκυλιά, ἢ μήπως σκελετοὶ ἀλόγων σέρνουν τὸ θανατερὸ κάρο του μέσα στοὺς δρόμους κι αὐτὸς διαλαλεῖ στὸν καθένα τὴν πραμάτεια του; Καλέ μου φίλε, δὲν πρέπει νὰ τὸν παρασκέφτεσαι, γιατὶ ἔτσι εἶναι σὰν νὰ τὸν προσκαλεῖς.

Τὰ ὑπόλοιπα εἶναι ὄντως σιωπή. Ἔχει ἀρχίσει νὰ βρέχει. Ἐλαφριὰ καλοκαιρινὴ βροχή, φαίνεται ποὺ πέφτει λοξὰ στὰ φῶτα τῆς πόλης. Τὸ ποτάμι ἁπλώνεται μέσα σὲ ἕνα δισκοπότηρο ἠρεμίας. Ἐδῶ ἀπ' τὴ γέφυρα ὁ κόσμος ἐκεῖ κάτω μοιάζει δῶρο ἁπλότητας. Κάτι τὸ ἀξιοπερίεργο, τίποτα παραπάνω. Ἐκεῖ κάτω μέσα σὲ κηλίδες πεσμένου φωτὸς μιὰ γάτα γλιστρᾶ ἀπὸ πέτρα σὲ πέτρα στὸ λιθόστρωτο μαύρη, ρευστὴ καὶ ραμμένη σὲ ξαφνικοὺς ἀντίποδες πάνω ἀπὸ τὸν ὑγρὸ καὶ σκοτεινὸ δρόμο μέχρι γάτα καὶ ἀντιγάτα νὰ ἐξαφανιστοῦν μαζὶ μέσα στὰ ρήγματα τοῦ διπλανοῦ ἐργοταξίου. Ἀχνὲς καλοκαιρινὲς ἀστραπὲς φαίνονται παρακάτω στὸ ποτάμι. Μιὰ αὐλαία σηκώνεται στὸν δυτικὸ κόσμο. Μιὰ ψιλὴ βροχὴ ἀπὸ καπνιά, νεκρὰ σκαθάρια, ἀνώνυμα μικρὰ κόκαλα. Τὸ κοινὸ κάθεται τυλιγμένο σὲ σκόνη. Μέσα στὶς ἀδειασμένες κόγχες τοῦ κρανίου τοῦ παρουσιαστῆ μιὰ ἀράχνη κοιμᾶται καὶ τὰ ἀρθρωτὰ ὑπολείμματα τοῦ κρεμασμένου γελωτοποιοῦ αἰωροῦνται γεμάτα μύγες, ἕνα ὀστέινο παρδαλὸ ἐκκρεμές. Τετράποδες μορφὲς πηγαινοέρχονται πάνω στὶς σανίδες. Ἐπιβιώνουν οἱ πιὸ πρωτόγονες.

Κοιτάζει κάτω στὸ νερὸ ὅπου ὁ πρωινὸς ἥλιος σχηματίζει ἀκτίνες φωτός, μὲ στέμματα ἁπλωμένα σὰν βεντάλια ὅπου εἶναι παγιδευμένο τὸ κάθε κλαδάκι καὶ τὸ κάθε ψῆγμα ἰζήματος, μακρόστενες νιφάδες καὶ λόγχες φωτὸς στὸ σκονισμένο νερὸ ποὺ γλιστροῦν μακριὰ σὰν ἀκτίνες ἀπὸ στροβοσκόπιο μὲ σωματίδια νὰ κοσκινίζονται καὶ νὰ περιδινίζονται μέσα τους. Μὲ τὸ ἕνα χέρι νὰ σέρνεται στὸ νερὸ κρεμασμένο ἀπὸ τὴν κουπαστή, ξαπλωμένος ἐγκάρσια στὴ βάρκα του, καὶ μὲ τὴ μύτη τοῦ ἑνὸς ἀθλητικοῦ παπουτσιοῦ του νὰ ζωγραφίζει λακκάκια στὸ ποτάμι περιοδικὰ μὲ τὸ ἁπαλὸ λίκνισμα τῆς βάρκας, πλέοντας ἀργὰ κάτω ἀπὸ τὴ γέφυρα καὶ δίπλα στοὺς λασπωμένους στύλους. Κάτω ἀπὸ τὶς ψηλὲς ψυχρὲς ἀψίδες καὶ τοὺς σκοτεινοὺς πύργους τοῦ σκελετοῦ τῆς γέφυρας, ὅπου τὰ περιστέρια φλυαροῦν καὶ τὸ κούφιο φτερούγισμά τους ἀντηχεῖ σὰν δυνατὸ χειροκρότημα. Κοιτάζει ψηλὰ σ᾽ ἐκείνους τοὺς θόλους ποὺ θυμίζουν καθεδρικὸ ναὸ μὲ τὰ ἀπολιθωμένα καὶ ροζιασμένα δοκάρια καὶ τὰ ψευδομορφικὰ κεφάλια τῶν καρφιῶν στὸ γκρίζο τσιμέντο, ἀφήνεται στὴ ροή, ἡ λοξὴ σκιὰ τῆς γέφυρας πέφτει σὲ ὅλο τὸ εὖρος τοῦ ποταμοῦ μὲ τὴν ὁρμητικὴ ψευδαίσθηση ποὺ ἐκφράζεται σὲ ἐκεῖνα τὰ παλιὰ ἀγωνιστικὰ ποὺ ἔχουν παγώσει στὶς φωτογραφικὲς πλάκες μὲ τοὺς τροχούς τους νὰ μοιάζουν ἐλλειψοειδεῖς ἀπὸ τὴν ταχύτητα. Αὐτὲς οἱ σκιὲς σχηματίζονται πάνω ἀπὸ τὸ σκάφος, προσαρμόζονται στὴν πρηνὴ μορφὴ τοῦ ἄντρα καὶ φεύγουν.

Μὲ τὸ σαγόνι χωμένο στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἀγκώνα του παρατηροῦσε βαριεστημένα τὰ φαινόμενα τῆς ἐπιφάνειας, κηλίδες ἀποβλήτων νὰ ἀλλάζουν ἀχνὰ σχῆμα, γκρίζους θρόμβους ἀπερίγραπτων λυμάτων καὶ κίτρινα προφυλακτικὰ νὰ στροβιλίζονται ἀργὰ προβάλλοντας ἀπὸ τὴ σκοτεινιὰ σὰν γιγάντια τρηματώδη ἢ κεστοειδῆ σκουλήκια. Τὸ πρόσωπο τοῦ παρατηρητῆ καθρεφτιζόταν δίπλα στὴ βάρκα, μιὰ μορφὴ στὸ χρῶμα τῆς σέπιας ποὺ σκαμπανέβαζε ἀνάμεσα στὴ βρομιά, βλέμμα κενό, ὑδάτινος μορφασμός. Ἕνα καρούμπαλο φούσκωνε ἀργὰ στὴν ἐπιφάνεια τοῦ ποταμοῦ, σὰν κάτι ἀθέατο νὰ εἶχε σαλέψει στὰ βαθιά, καὶ μικρὲς φυσαλλίδες ἀέρα ἔσκαγαν σχηματίζοντας ἐλαιώδη φάσματα.

Κάτω ἀπὸ τὴ γέφυρα σηκώθηκε χαλαρά, ἔπιασε τὰ κουπιὰ κι ἄρχισε νὰ κωπηλατεῖ πρὸς τὴ νότια ὄχθη. Ἐκεῖ γύρισε τὴ βάρκα, μπαίνοντας μὲ τὴν πρύμνη σὲ μιὰ συστάδα ἰτιές, καὶ πηγαίνοντας πρὸς τὰ πίσω σήκωσε ἕνα βαρὺ σχοινὶ ποὺ ἔμπαινε στὸ νερὸ ἀπὸ ἕναν σιδερένιο σωλήνα χωμένο μέσα στὴ λάσπη τῆς ὄχθης. Αὐτὸ τὸ πέρασε μέσα ἀπὸ ἕναν σκαρμὸ στερεωμένο στὴν παπαδιὰ τῆς βάρκας. Μετὰ ξεκίνησε πάλι, κωπηλατώντας ἀργά, μὲ τὸ σχοινὶ νὰ ἀναδύεται ὑγρὸ καὶ λεῖο μέσα ἀπὸ τὸν σκαρμὸ καὶ νὰ βυθίζεται ξανὰ στὸ ποτάμι. Ὅταν ἔφτασε κάπου στὰ δέκα μέτρα ἀπὸ τὴν ὄχθη, πρόβαλε τὸ πρῶτο παράμαλλο, κολλητὰ στὸ σχοινί, ὥσπου ἅπλωσε τὸ χέρι καὶ τὸ χώρισε. Συνέχισε μὲ τὴ βάρκα ἐλαφρὰ λοξὴ ὡς πρὸς τὴ ροὴ τοῦ ποταμοῦ καὶ μὲ τὰ ἀγκίστρια νὰ ἀνεβαίνουν ἕνα-ἕνα μέχρι τὸν σκαρμὸ κουβαλώντας βρεγμένα καὶ κουρελιασμένα κομματάκια σάρκας. Ὅταν ἕνιωσε τὸ βάρος τοῦ πρώτου ψαριοῦ, ἔβαλε μέσα τὰ κουπιὰ στάζοντας, ἅρπαξε τὸ παράμαλλο καὶ τὸ ἀνέβασε μὲ τὸ χέρι. Ἕνα μεγάλο γριβάδι ξεπρόβαλε ἀπὸ τὸ νερό, μὲ τὴν τραχιά, μπρούντζινη καὶ γυαλιστερὴ πανοπλία του. Στηρίχτηκε

στὸ ἕνα γόνατο, ἀνέβασε τὸ ψάρι στὴ βάρκα, ἔκοψε τὸ παράμαλλο κι ἔδεσε ἕνα φρέσκο ἀγκίστρι μὲ ἕνα κομμάτι ψαριοῦ γιὰ δόλωμα, τὸ ἔριξε στὸ πλάι καὶ συνέχισε, κωπηλατώντας μὲ τὸ ἕνα κουπί, ἐνῶ τὸ γριβάδι χτυπιόταν βαριὰ στὸν πάτο τῆς βάρκας.

Ὅταν τελείωσε αὐτὴ τὴ διαδικασία, βρισκόταν στὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ ποταμοῦ. Ἔβαλε ξανὰ δόλωμα στὸ τελευταῖο ἀγκίστρι, ἄφησε τὸ βαρὺ σχοινὶ καὶ τὸ κοίταξε νὰ βυθίζεται στὸ θολὸ νερὸ μέσα σ' ἕνα φωτοστέφανο ποὺ στραφτάλιζε, ἕνα σπασμένο στέμμα μέσα ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἔλαμψε γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸ τελευταῖο χλομὸ κομμάτι ταγγισμένης σάρκας. Μετακίνησε τὰ κουπιὰ καὶ ξάπλωσε πάλι πάνω στὸν πάγκο γιὰ νὰ λιαστεῖ. Ἡ βάρκα λικνιζόταν ἁπαλά, ἀκολουθώντας τὸ ρεῦμα. Ξεκούμπωσε τὸ πουκάμισό του μέχρι τὴ μέση καὶ κάλυψε μὲ τὸ ἕνα χέρι τὰ μάτια του. Ἄκουγε τὸ ποτάμι νὰ μιλᾶ σιγανὰ ἀπὸ κάτω του, τὸ βαρὺ καὶ γέρικο ποτάμι μὲ τὸ ρυτιδωμένο πρόσωπο. Κάτω ἀπὸ τὸ νερὸ ποὺ κυλοῦσε ὑπῆρχαν κανόνια, κιλλίβαντες καὶ ἄτρακτοι ποὺ σκούριαζαν μέσα στὴ λάσπη, μαοῦνες ποὺ εἶχαν σαπίσει κι εἶχαν γίνει γλίτσα. Φημισμένοι ὀξύρρυγχοι μὲ τὰ κερασφόρα πενταγωνικὰ κορμιά τους, τὰ χαλκώδη καὶ ἀστραφτερὰ γριβάδια καὶ τὰ γατόψαρα μὲ τὶς χλομὲς καὶ λεῖες κοιλιές, ἕνα παχὺ στρῶμα λάσπης γεμάτο κομμάτια γυαλί, κόκαλα, σκουριασμένα τενεκεδάκια καὶ σπασμένα πιατικὰ μὲ κατάμαυρες ρωγμές. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ ποταμοῦ τὰ ἀσβεστολιθικὰ βράχια ὑψώνονταν γκρίζα καὶ τραχιὰ μὲ λεπτὰ ρήγματα ἀπὸ διάσπαρτο χορτάρι στὴν πρόσοψή τους. Στὰ σημεῖα ὅπου προεξεῖχαν πάνω ἀπὸ τὸ νερὸ ἔριχναν δροσερὴ σκιὰ καὶ ἡ ἐπιφάνεια ἦταν ἤρεμη καὶ σκοτεινὴ καὶ καθρέφτιζε σὰν μικρὸ λευκὸ ἄστρο τὴ μορφὴ ἑνὸς ἀμμοσφυριχτῆ νὰ αἰωρεῖται στὰ ἀνοδικὰ ρεύματα στὴν ἄκρη τοῦ γκρεμοῦ. Κάτω ἀπὸ τὸν πάγκο τῆς βάρ-

κας ἕνα γατόψαρο κολυμποῦσε στεγνὸ καὶ πεισματάρικο μὲ τὸ φαρδύ του πρόσωπο νὰ πιέζει τὸν μπουλμέ.

Περνώντας τὶς ἐκβολὲς σήκωσε τὸ ἕνα χέρι καὶ χαιρέτησε ἀργά, ἐνῶ οἱ γριὲς μαῦρες μὲ τὰ λουλουδάτα φορέματα καὶ τὰ μπονέ τους κυμάτιζαν σὰν ἀνεμοδαρμένος κῆπος μὲ τοὺς κόπανους ν᾽ ἀνεβοκατεβαίνουν καὶ τὰ μπράτσα τους νὰ σηκώνονται σκοῦρα πέρα δῶθε στὸν ἀέρα καὶ μὲ τὶς φανταχτερὲς καὶ βαρβαρικὲς στολές τους ν᾽ ἀνεμίζουν μὲ τὴν κίνηση. Πίσω τους ἡ μορφὴ τῆς πόλης ποὺ ὑψωνόταν εἶχε μιὰ ὄψη καταπονημένη, ἐξουθενωμένη, σφυροκοπημένη, σκοτεινὴ καὶ καπνισμένη, μὲ φόντο ἕναν πορσελάνινο οὐρανό. Οἱ ρυπαρὲς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ παραμορφώνονταν τρεμοπαίζοντας μέσα στὴ ζέστη καὶ δὲν ὑπῆρχε ἦχος σὲ ὅλο αὐτὸ τὸ μοναχικὸ καλοκαιριάτικο πρωινό.

Κάτω ἀπὸ τὸ δικτύωμα τῆς σιδηροδρομικῆς γέφυρας ἄρχισε νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὸ ἄλλο παραγάδι του. Τὸ νερὸ ἦταν ζεστὸ στὸ ἄγγιγμα καὶ εἶχε μιὰ κοκκώδη ὀλισθηρότητα σὰν γραφίτης. Ἦταν καταμεσήμερο ὅταν τελείωσε καὶ στάθηκε ὄρθιος στὴ βάρκα γιὰ μιὰ στιγμὴ κοιτάζοντας ἐξεταστικὰ τὴν ψαριά του. Πῆρε τὸ ποτάμι πρὸς τὰ πάνω τραβώντας ἀργὰ κουπί, ἐνῶ τὰ ψάρια χτυπιοῦνταν μέσα σὲ μιὰ ρηχὴ γκρίζα λιμνούλα, σὰν σεντινόνερα, στὸν πάτο τῆς βάρκας, μὲ τὰ μαλακά τους μουστάκια νὰ ψηλαφίζουν ζαλισμένα κι ἀπορημένα τὶς γλιτσερὲς σανίδες, ἐνῶ οἱ ράχες τους ὅπου τὶς ἔβρισκε τὸ ἡλιόφως εἶχαν ἤδη γίνει κάτωχρες. Οἱ μπρούντζινοι σκαρμοὶ ἔτριζαν στὶς βάσεις τους, τὸ ποταμόνερο ἀγκάλιαζε τὶς λεπίδες τῶν κουπιῶν καὶ σχεδὸν κολλοῦσε πάνω τους, καὶ τὰ ἀπόνερα πίσω ἀπὸ τὴ βάρκα ἔμοιαζαν μὲ ὀργωμένη λάσπη.

Συνέχισε νὰ τραβᾶ κουπὶ κάτω ἀπὸ τὴ σκιὰ τῶν δέντρων, πέρασε ἀπὸ τὴν ἑταιρεία παραγωγῆς ἀμμοχάλικου καὶ μετὰ μπροστὰ ἀπὸ τὶς γυμνὲς καὶ σκονισμένες μάντρες ὅπου ρά-

γες ἦταν ἁπλωμένες πάνω στὸ σκύρο καὶ βαγόνια ὀξειδώνονταν σὲ τυφλὲς βοηθητικὲς γραμμές, μπροστὰ ἀπὸ ἀποθῆκες ἀπὸ γαλβανισμένη αὐλακωτὴ λαμαρίνα στημένες πάνω σὲ ἐπίπεδα κομμάτια γῆς σκαμμένα στὸ καστανοκόκκινο χῶμα ὅπου ρομβοειδῆ καὶ σπειροειδῆ σχήματα ἀσβεστόλιθου προεξεῖχαν στολισμένα μὲ λάσπη σὰν πελώρια ξασπρισμένα κόκαλα. Εἶχε ἤδη ξεκινήσει νὰ διασχίζει τὸ ποτάμι ὅταν εἶδε τὰ σωστικὰ πλοιάρια μὲ φόντο τὴν ἀντίπερα ὄχθη. Προχωροῦσαν ἀργὰ μέσα στὸ κανάλι, ἐνῶ ἕνα μικρὸ πλῆθος παρατηροῦσε ἀπὸ τὴ στεριά. Δύο λευκὰ πλοῖα πίσω ἀπὸ τὸ πέπλο τῆς ζέστης καὶ τῶν καυσαερίων τους, ἕνα ἀχνὸ ἀγκομαχητὸ μηχανῶν μέσα στὴν ἡσυχία τοῦ ποταμοῦ. Ἔφτασε ἀπέναντι καὶ τράβηξε κουπὶ στὴν ἄκρη τοῦ καναλιοῦ. Τὰ πλοῖα εἶχαν ἔρθει πλάι πλάι καὶ τὸ ἕνα εἶχε σβήσει τὴ μηχανή του. Οἱ διασῶστες φοροῦσαν ἱστιοπλοϊκὰ κασκέτα κι ἔκαναν τὴ δουλειά τους μὲ μεγάλη σοβαρότητα. Καθὼς ὁ ψαρὰς περνοῦσε ἀπὸ κοντά τους, ἐκεῖνοι ἔβγαζαν ἀπὸ τὸ νερὸ ἕναν νεκρὸ ἄντρα. Ἦταν πολὺ ἄκαμπτος καὶ ἔμοιαζε μὲ κούκλα βιτρίνας, μόνο ποὺ εἶχε πρόσωπο. Τὸ πρόσωπο ἔμοιαζε μαλακὸ καὶ πρησμένο, καὶ εἶχε ἕναν γάντζο στὸ πλάι καὶ ἕνα παραφρονημένο χαμόγελο. Ἔτσι τὸν ἔβγαλαν, μὲ τὸ τσιγκέλι περασμένο μέσα ἀπὸ τὰ ζυγωματικά του. Μιὰ ὠχρὴ ἀναίμακτη πληγή. Φαινόταν σὰν νὰ διαμαρτύρεται ξύλινα, μὲ στραβὸ κεφάλι. Τὸν ἀνύψωσαν καὶ τὸν ἀκούμπησαν στὸ κατάστρωμα, ὅπου ἔμεινε ξαπλωμένος φορώντας τὸ βρεγμένο κρὲπ κοστούμι του καὶ τὶς λεμονὶ κάλτσες του, κοιτάζοντας στραβὰ τοὺς διασῶστες μὲ τὸ τσιγκέλι στὸ πρόσωπό του σὰν σιχαμερὸ ὑδάτινο ἀνθρωπάριο ποὺ ψαρεύτηκε μὲ τὴ συρτὴ καὶ ποὺ τὸ φῶς τῆς μέρας τοῦ Θεοῦ τὸ εἶχε σκοτώσει ἀστραπιαῖα.

Ὁ ψαρὰς προσπέρασε κι ἔβγαλε τὴ βάρκα του στὴν ὄχθη πιὸ πάνω στὸ ποτάμι ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ βρισκόταν τὸ πλῆθος. Κύ-

λησε μιὰ πέτρα, τὴν ἔβαλε πάνω στὸ σχοινὶ καὶ πῆγε μὲ τὰ πόδια πιὸ κοντὰ γιὰ νὰ δεῖ. Τὸ σωστικὸ σκάφος πλησίαζε τὴν ὄχθη καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς διασῶστες ἦταν γονατισμένος πάνω ἀπὸ τὸ πτῶμα καὶ προσπαθοῦσε νὰ βγάλει τὸν γάντζο. Τὸ πλῆθος τὸν παρακολουθοῦσε τὴν ὥρα ποὺ ἐκεῖνος ἴδρωνε παλεύοντας μὲ τὸ ἄγκιστρο. Τελικὰ ἔβαλε ἀντίσταση μὲ τὸ πόδι του πάνω στὸ κρανίο τοῦ νεκροῦ κι ἄρχισε νὰ τραβᾶ καὶ μὲ τὰ δύο χέρια τὸν γάντζο, ὥσπου αὐτὸς βγῆκε, παίρνοντας μαζί του ἕνα ἰνῶδες κομμάτι ξασπρισμένης σάρκας.

Τὸν ἔβγαλαν στὴ στεριὰ πάνω σὲ ἕνα πάνινο φορεῖο καὶ τὸν ξάπλωσαν στὸ χορτάρι ὅπου ἔμεινε νὰ κοιτάζει τὸν ἥλιο χαμογελώντας μὲ βλέμμα κενό. Ἕνα μπλεγμένο κουβάρι ἀπὸ μύγες εἶχε ἤδη μαζευτεῖ μέσα ἀπὸ τὸν ἀσάλευτο ἀέρα. Οἱ διασῶστες κάλυψαν τὸν νεκρὸ μὲ μιὰ τραχιὰ γκρίζα κουβέρτα. Τὰ πόδια του προεξεῖχαν.

Ὁ ψαρὰς πῆγε νὰ φύγει, ἀλλὰ κάποιος μέσα στὸ πλῆθος τὸν ἔπιασε ἀπὸ τὸν ἀγκώνα. Γειά σου, Σάτρι.

Γύρισε. Γειά σου, Τζό, εἶπε. Τὸ εἶδες;

Ὄχι. Λένε ὅτι ἔπεσε χθὲς τὸ βράδυ. Βρῆκαν τὰ παπούτσια του πάνω στὴ γέφυρα.

Στάθηκαν καὶ κοίταζαν τὸν νεκρό. Οἱ διασῶστες τύλιγαν τὰ σχοινιά τους καὶ μάζευαν τὰ σύνεργά τους. Τὸ πλῆθος ἄρχισε νὰ κλείνει ὁλόγυρα σὰν μοιρολογίστρες, καὶ ὁ ψαρὰς μὲ τὸν φίλο του βρέθηκαν νὰ περνοῦν δίπλα ἀπὸ τὸν νεκρὸ σὰν νὰ ἑτοιμάζονταν νὰ ἀποτίσουν φόρο τιμῆς. Ἦταν ξαπλωμένος ἐκεῖ μὲ τὶς κίτρινες κάλτσες του, μὲ τὶς μύγες νὰ περπατοῦν πάνω στὴν κουβέρτα καὶ μὲ τὸ ἕνα χέρι τεντωμένο πάνω στὸ χορτάρι. Φοροῦσε τὸ ρολόι του γυρισμένο στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ καρποῦ, ὅπως κάνουν ἢ ἔκαναν παλιὰ μερικοί, καὶ καθὼς ὁ Σάτρι περνοῦσε ἀπὸ κοντά του, πρόσεξε, μ᾽ ἕνα συναίσθημα ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ κατονομάσει, ὅτι τὸ ρολόι τοῦ νεκροῦ δούλευε ἀκόμη.

Ἄσχημος τρόπος νὰ φεύγεις, εἶπε ὁ Τζό.

Πᾶμε.

Περπάτησαν δίπλα στὸ χαλίκι παράλληλα μὲ τὴ σιδηροδρομικὴ γραμμή. Ὁ Σάτρι ἔτριβε τὸν μῦ ποὺ ἔπαιζε ἐλαφρὰ στὸ σκεπτικό του πιγούνι.

Πρὸς τὰ ποῦ πᾶς; εἶπε ὁ Τζό.

Ἐδῶ. Ἔχω τὴ βάρκα μου.

Ψ'αρεύεις ἀκόμα;

Ναί.

Πῶς καὶ τὸ ξεκίνησες;

Δὲν ξέρω, εἶπε ὁ Σάτρι. Μοῦ φάνηκε καλὴ ἰδέα ἐκείνη τὴ στιγμή.

Ἀνεβαίνεις καθόλου στὴν πόλη;

Ποῦ καὶ ποῦ.

Ἔλα κάνα βράδυ στὴ *Γωνιὰ* νὰ πιοῦμε καμιὰ μπίρα.

Θά 'ρθω μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς μέρες.

Ψ'άρεψες σήμερα;

Ναί. Λιγάκι.

Ὁ Τζὸ τὸν κοίταξε γιὰ μιὰ στιγμή. Ἄκου, εἶπε. Θὰ μποροῦσες νὰ πᾶς μέχρι τὸ *Millers*. Ἕνα ἀδέρφι ἔλεγε ὅτι χρειάζονται κάποιον ἐκεῖ στὰ ἀντρικὰ παπούτσια.

Ὁ Σάτρι κοίταξε τὸ ἔδαφος, χαμογέλασε, σκούπισε τὸ στόμα του μὲ τὴν ἀνάστροφη τοῦ χεριοῦ του καὶ σήκωσε πάλι τὸ βλέμμα. Μπά, εἶπε. Λέω νὰ μείνω ἐδῶ στὸ ποτάμι γιὰ λίγο καιρὸ ἀκόμα.

Καλά. Ἔλα ὅμως κάνα βράδυ.

Θά 'ρθω.

Σήκωσαν καὶ οἱ δυὸ τὸ χέρι ἐν εἴδει χαιρετισμοῦ, καὶ κοίταξε τὸ ἀγόρι ν' ἀκολουθεῖ γιὰ λίγο τὶς ράγες καὶ μετὰ νὰ διασχίζει τὰ χωράφια πρὸς τὸν δρόμο. Μετὰ κατέβηκε στὴ βάρκα, σήκωσε τὸ σχοινί, τὸ πέταξε καὶ ξαναβγῆκε στὸ πο-

τάμι. Ὁ νεκρὸς ἦταν ἀκόμη ξαπλωμένος στὴν ὄχθη κάτω ἀπὸ τὴν κουβέρτα του, ἀλλὰ τὸ πλῆθος εἶχε ἀρχίσει νὰ σκορπίζει. Πέρασε τὸ ποτάμι κωπηλατώντας.

Ἄραξε τὴ βάρκα κάτω ἀπὸ τὴ γέφυρα, σήκωσε τὰ κουπιὰ καὶ κάθισε καὶ κοίταξε τὴν ψαριά του. Διάλεξε ἕνα γαλάζιο γατόψαρο καὶ πιάνοντάς το ἀπὸ τὰ βράγχια τὸ σήκωσε μὲ τὸν ἀντίχειρά του στὸν μαλακὸ κίτρινο λαιμό. Ἐκεῖνο τινάχτηκε μιὰ φορὰ κι ἔμεινε ἀκίνητο. Τὰ κουπιὰ ἔσταζαν στὸ ποτάμι. Βγῆκε ἀπὸ τὴ βάρκα, τὴν ἔδεσε σ᾽ ἕναν πάσσαλο κι ἀνέβηκε μὲ κόπο τὴ γυμνὴ καὶ ὀλισθηρὴ ὄχθη πρὸς τὶς καμάρες ὅπου ἡ γέφυρα συναντοῦσε τὸ ἔδαφος. Ἐδῶ ὑπῆρχε μιὰ σκοτεινὴ σπηλιὰ κάτω ἀπὸ τὸ ἀψιδωτὸ τσιμέντο, μὲ πέτρες στοιβαγμένες ὁλόγυρα κι ἕνα «Ἀπαγορεύεται ἡ εἴσοδος» προχειρογραμμένο μὲ κίτρινη μπογιὰ πάνω σ᾽ ἕναν βράχο. Μιὰ φωτιὰ ἔκαιγε μέσα σ᾽ ἕναν πέτρινο κύκλο πάνω στὸ βρομερὸ κι ἀνήλιαγο χῶμα, καὶ μπροστά της καθόταν ἀνακούρκουδα ἕνας γέρος. Ὁ γέρος σήκωσε τὸ βλέμμα καὶ τὸν κοίταξε, καὶ μετὰ κοίταξε πάλι τὴ φωτιά.

Σοῦ ᾽φερα ἕνα γατόψαρο, εἶπε ὁ Σάτρι.

Ἐκεῖνος μουρμούρισε κι ἔκανε μιὰ ἀόριστη κίνηση μὲ τὸ χέρι. Ὁ Σάτρι ἄφησε κάτω τὸ ψάρι κι ὁ γέρος τὸ κοίταξε μὲ μισόκλειστα μάτια καὶ μετὰ σκάλισε τὶς στάχτες τῆς φωτιᾶς. Κάτσε, εἶπε.

Κάθισε στὶς φτέρνες.

Ὁ γέρος κοίταζε τὶς λεπτὲς φλόγες. Ἡ ἀργὴ κυκλοφορία περνοῦσε ἀπὸ πάνω τους βουίζοντας σιγανά. Μέσα στὴ φωτιὰ οἱ πατάτες φούσκωναν κι ἔσκαγαν τὴν καψαλισμένη φλούδα τους βγάζοντας ἁπαλοὺς συριστικοὺς ἦχους σὰν μικροὶ ὀργανισμοὶ ποὺ ἀνάσαιναν πάνω στὰ κάρβουνα. Ὁ γέρος τὶς κάρφωσε καὶ τὶς ἔβγαλε ἀπὸ τὶς στάχτες, μία, δύο, τρεῖς μαῦρες πέτρες ποὺ κάπνιζαν. Τὶς ἔβαλε ὅλες μαζὶ μέ-

σα σ' ένα σκουριασμένο τάσι ἀπὸ ρόδα αὐτοκινήτου. Πάρε πατατούλα, εἶπε.

Ὁ Σάτρι σήκωσε τὸ χέρι. Δὲν ἀπάντησε, γιατὶ ἤξερε ὅτι ὁ γέρος θὰ τοῦ πρότεινε τὸ ἴδιο πράγμα τρεῖς φορὲς καὶ ἤθελε νὰ κατανείμει τὶς λέξεις τῆς ἄρνησής του. Ὁ γέρος ἔγειρε μιὰ ἀχνιστὴ κονσέρβα καὶ κοίταξε μέσα. Μιὰ χούφτα φασόλια ἔβραζαν μέσα σὲ ποταμίσιο νερό. Σήκωσε τὰ κατεστραμμένα του μάτια καὶ τὸν κοίταξε κάτω ἀπὸ τὴν κουρελοὺ ποὺ τοὺς σκίαζε. Τώρα σὲ θυμήθηκα, εἶπε. Ἀπὸ τότε ποὺ ἤσουνα μικρός. Ὁ Σάτρι εἶχε διαφορετικὴ γνώμη, ἀλλὰ ἔγνεψε καταφατικά. Ὁ γέρος πήγαινε παλιὰ ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα κι ἔκανε τὶς κοῦκλες καὶ τὰ ἀρκουδάκια νὰ μιλοῦν.

Ἄντε, πάρε πατατούλα, εἶπε.

Σ' εὐχαριστῶ, εἶπε ὁ Σάτρι. Ἔχω φάει.

Ἔσπασε μιὰ πατάτα στὰ χέρια του, καὶ μιὰ στήλη ἀτμοῦ ξεπήδησε μέσα ἀπὸ τὴν ἀμυλώδη σάρκα της. Ὁ Σάτρι κοίταξε πρὸς τὸ ποτάμι.

Μ' ἀρέσει τὸ ζεστὸ φαΐ. Ἐσένα; εἶπε ὁ γέρος.

Ὁ Σάτρι ἔγνεψε. Οἱ ἁψιδωτὲς φυλλωσιὲς ἀπὸ τὶς βυρσιὲς ριγοῦσαν στὴ ζέστη τοῦ μεσημεριοῦ, καὶ τὰ περιστέρια καβγάδιζαν καὶ σιγοτραγουδοῦσαν στὰ ραβδωτὰ τύμπανα τῶν τόξων τῆς γέφυρας.

Τὸ σκιερὸ χῶμα ὅπου καθόταν μύριζε ἀποπνικτικὰ σὰν κρύπτη.

Δὲν πιστεύω νὰ εἶδες ἐκεῖνον τὸν ἄντρα νὰ πηδάει ἀπὸ τὴ γέφυρα, ἔ; εἶπε ὁ Σάτρι.

Ὁ γέρος ρακοσυλλέκτης κούνησε τὸ κεφάλι ἀρνητικὰ καὶ τὰ λεπτὰ μάγουλά του ταλαντεύτηκαν. Τοὺς εἶδα ποὺ ψάχνανε, εἶπε. Τὸν βρήκανε;

Ναί.

Γιατί πήδηξε;

Δὲν νομίζω νὰ τοὺς εἶπε.

Ἐγὼ δὲν θὰ τό ’κανα. Ἐσύ;

Ἐλπίζω ὄχι. Πῆγες στὴν πόλη σήμερα τὸ πρωί;

Ὄχι. Δὲν πῆγα καθόλου. Δὲν εἶμαι στὰ καλά μου.

Τί ἔχεις;

Μά τὸ Θεό, δὲν ξέρω. Λένε ὅτι ὁ θάνατος ἔρχεται σὰν τὸν κλέφτη μέσα στὴ νύχτα, ἀλλὰ ποῦ εἶναι νὰ τὸν πάρω ἀγκαλιά;

Πάντως μὴν πηδήξεις ἀπ’ τὴ γέφυρα.

Μὲ τίποτα.

Πᾶνε καὶ πηδᾶνε ὅταν κάνει καλὸ καιρό.

Θὰ χαλάσει, εἶπε ὁ ρακοσυλλέκτης. Θά ’ρθει κακοκαιρία. Κανόνισε.

Ἦρθε νὰ σὲ δεῖ ἐκείνη ἡ κοπέλα;

Κανεὶς δὲν ἦρθε νὰ μὲ δεῖ.

Ἔτρωγε τὰ φασόλια ἀπὸ τὴν κονσέρβα μὲ ἕνα μπρούντζινο κουτάλι.

Θὰ τῆς ξαναμιλήσω, εἶπε ὁ Σάτρι.

Καλά. Γιατί δὲν παίρνεις μιὰ πατατούλα;

Ὁ Σάτρι σηκώθηκε. Νὰ πηγαίνω, εἶπε.

Ἔτσι γρήγορα;

Πρέπει νὰ φύγω.

Ξαναέλα.

Ἐντάξει.

Εἶχε σηκωθεῖ ἕνα ἁπαλὸ ἀεράκι, καὶ γιὰ νὰ γυρίσει στὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ ποταμοῦ ἀναγκάστηκε νὰ στυλώσει τὰ πόδια στὸ ποδόσταμο τῆς πρύμνης καὶ νὰ τραβήξει κουπὶ μὲ δύναμη. Ἡ βάρκα εἶχε μπάσει ἀρκετὰ νερὰ ἀπὸ τὶς σχισμὲς ἀνάμεσα στὶς κακοταιριασμένες σανίδες της, κι ἔτσι τὰ ψάρια τῆς πρωινῆς ψαριᾶς ἐπέπλεαν ἐκεῖ καὶ περιπλανιοῦνταν πάνω ἀπὸ τὶς καμπυλωμένες καὶ ξεφλουδισμένες σα-

νίδες τοῦ πάτου χτυπώντας ἄβουλα τὸ ἕνα στὸ ἄλλο. Ξέφτια ἀπὸ τὸ καλαφάτισμα ἔφευγαν ἀπὸ τὶς ρωγμὲς καὶ κυκλοφοροῦσαν μέσα στὸ βρόμικο νερὸ ἀνάμεσα σὲ κομματάκια δολώματος καὶ χαρτιοῦ, οἱ μεμβράνες βυθίζονταν καὶ ἀναδύονταν, καὶ μιὰ διαρκὴς εἰσροὴ ποταμίσιου νεροῦ κελάρυζε κάτω ἀπὸ τὸ μέταλλο ἑνὸς μπαλώματος. Παρότι μισοπλημμυρισμένη, ἡ βάρκα κυλοῦσε σὰν μέσα σὲ ὑδράργυρο, προχωρώντας μὲ κόπο. Ὅταν πλησίασε στὴν ὄχθη, γύρισε ἐνάντια στὸ ρεῦμα καὶ συνέχισε. Οἰκογένειες μαύρων μὲ λαμπερὰ κυριακάτικα ροῦχα ψάρευαν στὴν ἄκρη τοῦ ποταμοῦ καὶ παρατηροῦσαν σκυθρωπὰ τὸ πέρασμά του. Δοχεῖα καὶ καλάθια μὲ φαγητὰ στόλιζαν τὸ χορτάρι, καὶ μελαψὰ βρέφη ἦταν ἀκουμπισμένα πάνω σὲ κουβέρτες στερεωμένες στὶς γωνίες τους μὲ πέτρες γιὰ νὰ μὴν τὶς πάρει ὁ ἄνεμος.

Ὅταν ἔφτασε στὸ βαρκόσπιτο, σήκωσε τὰ κουπιὰ κι ἡ βάρκα ἔκανε μεταβολὴ κι ἀκούμπησε ἀργὰ στὰ παλιὰ λάστιχα αὐτοκινήτου ποὺ ἦταν καρφωμένα ἐκεῖ. Σηκώθηκε τραβώντας τὸ σχοινὶ μὲ τὸ ἕνα χέρι καὶ τὴν ἔδεσε. Ἡ βάρκα σκαμπανέβασε καὶ γλίστρησε βαριὰ ταράζοντας τὸ νερὸ μέσα της. Τὰ ψάρια πλατσούρισαν νωθρά. Ὁ Σάτρι τεντώθηκε, ἔτριψε τὴ μέση του κι ἔριξε μιὰ ματιὰ στὸν ἥλιο. Ἔκανε ἤδη πολλὴ ζέστη. Διέσχισε τὴ βεράντα, ἄνοιξε τὴν πόρτα καὶ μπῆκε. Μέσα στὴν παράγκα οἱ σανίδες ἔμοιαζαν νὰ λυγίζουν ἀπὸ τὴ ζέστη, καὶ στάλες πίσσας ἔσταζαν ἀπὸ τὰ δοκάρια κάτω ἀπὸ τὴν τσίγκινη στέγη.

Πῆγε στὸ βάθος τῆς παράγκας καὶ ξάπλωσε στὸ ράντζο του. Ἔκλεισε τὰ μάτια. Μιὰ ἀπαλὴ αὔρα ἀπὸ τὸ παράθυρο χάιδευε τὰ μαλλιά του. Τὸ βαρκόσπιτο ἔτρεμε ἐλαφρὰ στὸ ποτάμι καὶ ἕνα ἀπὸ τὰ ἀτσάλινα βαρέλια κάτω ἀπὸ τὸ πάτωμα ἔτριξε μελαγχολικὰ ἀπὸ τὴ διαστολὴ λόγω τῆς ζέστης. Τὰ μάτια του χαλάρωσαν. Αὐτὴ τὴ βουβὴ καὶ μπερδεμένη

Κυριακή. Ἡ καρδιὰ χτυποῦσε κάτω ἀπὸ τὸ στέρνο του. Τὸ αἷμα ἔκανε τοὺς προκαθορισμένους γύρους του. Ὑπῆρχε ζωὴ σὲ μικρὰ μέρη, σὲ στενὲς γωνιές. Στὰ φύλλα, ὁ παλμὸς τοῦ βατράχου. Ὁ λεπτεπίλεπτος κυτταρικὸς πόλεμος σὲ μιὰ σταγόνα νερό. Δεξιόκαρδος, εἶπε χαμογελώντας ὁ γιατρός. Ἀλλὰ καλόκαρδος. Ζαρωμένος ἀπ᾽ τοὺς καιροὺς κι ἀναγάπητος. Τὸ δέρμα τραβηγμένο καὶ σκασμένο σὰν παραγινωμένο φροῦτο.

Γύρισε πλευρὸ βαριὰ στὸ ράντζο καὶ κάρφωσε τὸ ἕνα μάτι του σ᾽ ἕνα σημεῖο στὸν τραχὺ σανιδένιο τοῖχο. Ἀπ᾽ ἔξω τὸ ποτάμι κυλοῦσε. Cloaca Maxima.[1] Θάνατος ἀπὸ πνιγμό, ὁ χτύπος τοῦ ρολογιοῦ ἑνὸς νεκροῦ. Τὸ παλιὸ τσίγκινο ρολόι πάνω στὸ τραπέζι τοῦ παππποῦ κοπανοῦσε σὰν χυτήριο. Ἔγειρε μέσα στὸ μικρὸ κίτρινο δωμάτιο γιὰ νὰ πεῖ ἀντίο, μέσα σὲ μιὰ μπόχα ἀπὸ κρίνα καὶ λιβάνι. Τέντωσε τὸν λαιμό του γιὰ νὰ μοῦ πεῖ κάτι. Δὲν τὸ ἄκουσα ποτέ. Εἶπε ἀσθμαίνοντας τὸ ὄνομά μου, τὸ χέρι του πρόδιδε τὴν ἀδυναμία του. Τὸ ρουφηγμένο καὶ κάτισχνο πρόσωπό του. Οἱ νεκροὶ θὰ ἔπαιρναν τοὺς ζωντανοὺς μαζί τους ἂν μποροῦσαν, κι ἐγὼ ἀπομακρύνθηκα. Κάθισα σ᾽ ἕναν κῆπο μὲ κισσοὺς ποὺ τὸν συντηροῦσαν σαῦρες μὲ τὸ συνεχὲς τραχὺ σύρσιμό τους. Κουνέλια χλομὰ σὰν φαντάσματα μέσα σὲ κλουβιὰ στὴ σκιὰ τοῦ τοίχου τοῦ ἀμαξοστασίου. Πλάκες λιθόστρωσης σ᾽ ἕναν ροδόκηπο, τὸ χορτάρι ποὺ ὑψωνόταν σὲ ἀναβαθμίδες στὴν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ, ἡ μυρωδιὰ τοῦ πυξαριοῦ καὶ τῶν μουχλιασμένων βρύων καὶ παλιὰ τοῦβλα στὴ σκιὰ τοῦ καλυβιοῦ πάνω ἀπὸ τὴν πη-

1. Cloaca Maxima (λατινικά): μέγας ὀχετός. Ὀνομασία ἑνὸς ἀπὸ τοὺς πρώτους ἀστικοὺς ἀποχετευτικοὺς ἀγωγοὺς στὴν ἱστορία. Κατασκευάστηκε στὴ Ρώμη στὶς ἀρχὲς τοῦ 6ου αἰώνα π.Χ. [Οἱ σημειώσεις εἶναι τοῦ μεταφραστῆ.]

γή. Κάτω ἀπὸ τὸ νεροκάρδαμο, πέτρες μέσα στὸ καθάριο ρέμα γεμάτες ἀγριολίτσα. Μιὰ σαλαμάνδρα, πιτσιλωτὴ σὰν στικτομυλοκόπι. Ἔγερνε νὰ πιεῖ ἀπὸ τὸ κρύο καὶ βρυῶδες νερό. Ἕνα κυματιστὸ παιδικὸ πρόσωπο ἀνταπέδιδε τὸ βλέμμα μου, ἕνα ὑδάτινο ἰσομερὲς ποὺ κοίταζε σὰν χαμένο ἀνάμεσα στοὺς δακτυλίους.

Στὸ τελευταῖο του γράμμα ὁ πατέρας μου ἔλεγε ὅτι τὸν κόσμο τὸν ἐλέγχουν ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι πρόθυμοι νὰ ἀναλάβουν τὴν εὐθύνη τοῦ ἐλέγχου του. Ἂν αὐτὸ ποὺ νιώθεις ὅτι σοῦ λείπει εἶναι ἡ ζωή, μπορῶ νὰ σοῦ πῶ ποῦ νὰ τὴ βρεῖς. Στὰ δικαστήρια, στὶς ἐπιχειρήσεις, στὴν κυβέρνηση. Στοὺς δρόμους δὲν συμβαίνει τίποτε. Τίποτε παρὰ μόνο μιὰ παντομίμα ἀπὸ τοὺς ἀβοήθητους καὶ τοὺς ἀδύναμους.

Ἀπὸ τὰ γέρικα ρυπαρὰ λαρύγγια τῶν γηραιότερων, κι ἀπὸ τὰ μουχλιασμένα βιβλία, δὲν ἔχω περισώσει οὔτε λέξη. Μέσα σὲ ἕνα ὄνειρο περπατοῦσα μὲ τὸν παππού μου δίπλα σὲ μιὰ σκοτεινὴ λίμνη, καὶ τὰ λόγια τοῦ γέρου ἦταν γεμάτα ἀβεβαιότητα. Εἶδα πὼς οἱ νεκροὶ ἀφήνουν πίσω τους καθετὶ ψεύτικο. Μιλούσαμε ἄνετα, κι ἐγὼ ἔνιωθα μὲ ταπεινότητα πὼς ἦταν τιμή μου νὰ περπατῶ μαζί του βαθιὰ σ' ἐκεῖνον τὸν κόσμο ὅπου αὐτὸς ἦταν ἕνας ἄνθρωπος σὰν ὅλους τοὺς ἄλλους. Ἀπὸ τὴ μικρὴ ἄκρη ἑνὸς διαδρόμου μέσα στὸ φθινοπωρινὸ δάσος μὲ παρακολούθησε ν' ἀπομακρύνομαι πρὸς τὸν κόσμο τῶν ξυπνητῶν. Ἂν οἱ νεκροὶ συγγενεῖς μας ἔχουν ἁγιοποιηθεῖ, μποροῦμε εὔλογα νὰ προσευχηθοῦμε σ' αὐτούς. Ἔτσι μᾶς λέει ἡ Μητέρα Ἐκκλησία. Δὲν μᾶς λέει ὅτι θὰ μᾶς ἀπαντήσουν, εἴτε σὲ ὄνειρο εἴτε ἔξω ἀπ' αὐτό. Οὔτε σὲ ποιά γλώσσα μπορεῖς νὰ μιλήσεις σ' ἕνα θνησιγενὲς παιδί. Ὁ πιὸ συχνὸς ἐπισκέπτης. Σιωπηλός. Ἡ ὀστικὴ διάταξη τοῦ βρέφους, τὰ λεπτὰ καὶ στικτὰ κόκαλα ποὺ κατὰ μῆκος τῶν αὐλακωτῶν πλευρῶν τους ἦταν κολλημένα παλιὰ ξεσκίδια σάρκας

καὶ σάβανα ἀπὸ κουρελιασμένες φασκιές. Κόκαλα ποὺ θὰ χωροῦσαν σὲ κουτὶ παπουτσιῶν, μὲ ἕνα βολβόσχημο κρανίο. Στὸν δεξιὸ κρόταφο, ἕνα μὸβ μισοφέγγαρο.

Ὁ Σάτρι γύρισε κι ἔμεινε ἀνάσκελα μὲ τὸ βλέμμα καρφωμένο στὸ ταβάνι, ἀγγίζοντας ἁπαλὰ μὲ τ' ἀκροδάχτυλά του ἕνα παρόμοιο σημάδι στὸν δικό του ἀριστερὸ κρόταφο. Τὸ τελετουργικὸ κάθε δεύτερου γιοῦ. Κατοπτρικὴ εἰκόνα. Ἀκαλλιέργητο ἀντίγραφο. Κεῖται στὸ Γούντλον Ὅ,τι ἔχει ἀπομείνει ἀπὸ τὸ παιδὶ μὲ τὸ ὁποῖο μοιραζόσουν τὴν κοιλιὰ τῆς μητέρας σου. Οὔτε μιλοῦσε οὔτε ἔβλεπε, οὔτε τότε οὔτε τώρα. Ἴσως τὸ κρανίο του νὰ εἶχε θαλασσινὸ νερό. Γεννημένο νεκρὸ καὶ ἄμυαλο συνάμα, ἢ ἕνα τεράτωμα ἀποκρουστικὸ στὴν ὄψη. Ὄχι, γιατὶ ἤμασταν ὁλόιδιοι μέχρι καὶ τὴν τελευταία τρίχα. Ἐγὼ βγῆκα στὸν κόσμο ξοπίσω του. Τοκετὸς μὲ ἰσχιακὴ προβολή. Μὲ τὸν πισινὸ μπροστά, ὅπως γίνεται μὲ τὶς φάλαινες καὶ τὶς νυχτερίδες, μορφὲς ζωῆς φτιαγμένες γιὰ ἄλλα στοιχεῖα καὶ ὄχι γιὰ τὴ γῆ, καὶ χωρὶς καμιὰ συμπάθεια πρὸς αὐτήν. Καὶ προσευχόμουν γιὰ τὴν ψυχή του παλιότερα. Πιστεύοντας ὅτι αὐτὸ τὸ ἀποτρόπαιο τσίρκο θὰ μαζευόταν ξανὰ κάπου ἀλλοῦ γιὰ πάντα. Ἐκεῖνο στὸν τόπο τῶν ἀβάπτιστων ψυχῶν ὅπου κατοικοῦσαν οἱ ἄνευ Χριστοῦ δίκαιοι, ἐγὼ σὲ μιὰ ἐπίγεια κόλαση.

Μέσα ἀπὸ τὸν λεπτὸ καὶ γεμάτο χαραμάδες τοῖχο ἀκούγονταν οἱ ἦχοι τῶν ψαριῶν ποὺ σπαρταροῦσαν μέσα στὴ μισοβουλιαγμένη βάρκα. Τὸ σημάδι τῆς πίστης. Ὁ δωδέκατος οἶκος τοῦ οὐρανοῦ. Ποὺ ἀναγγέλλει τὴ Δυτικὴ Ἐκκλησία. Ἅγιος Πέτρος, ὁ προστάτης τῶν ψαράδων. Ἅγιος Φιάκριος, ὁ προστάτης τῶν αἱμορροΐδων. Ὁ Σάτρι ἔβαλε τὸ ἕνα μπράτσο πάνω στὰ μάτια του. Εἶπε ὅτι θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι ἁλιέας ἀνθρώπων κάποια ἄλλη ἐποχή, ἀλλὰ αὐτὰ τὰ ψάρια τώρα τοῦ φαίνονταν ἀρκετὴ δουλειά.